

7580

F. repens 26 p

565 pp 100 p

891-99

f-75

2017

99 uf
«ԺԱՄԱՆԱԿԱՆ ՄԱՏԵՆԱԾՈՐ» №. 19

891.99

բ-75

(ՍՄԲԱՏ ԲԻԻՐԱՏ)

(51)

ՏԵՄԻՐ ՄՈՒՇԼՈՒ

(Մտեցի կնոջ մը կեանքէն)

1911
Կ. ՊՈԼԻՍ

Տպագրիչ - Հրատարակիչ
Պաղինաչ Է. Քիւրառ
Սուրբան Համոմ Մօլա Թաօր

891.99

«ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՄԱՏԵՆԱԶԱՐ» №. 19

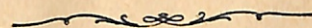
(ՍՄԲԱՏ ԲԻՒՐԱՏ)

ՏԵՄԻՐ ՄՈՒՇԼՈՒ

(Մշեցի կնոջ մը կեանքէն)

24

12040

1911

Գ. ՊՈԼԻՍ

Տպագրիչ - Հրատարակիչ

Պաղինակ Խ. Քիւրառ

Սուրբան Համամ Մօլա Թաօր

2018

407
40

2003

ՍՄԲԱՏԲԻՒՐԱՏ

	Պրուց
Բուրգերեն (Հայրենի Քերթնածներ)	3
Սևարայի Արծիւր (Թատերգութիւն 5 Արար)	3
Վեդարաւոր Հերոսը (Կենսագրական)	1
Ջերունցի Վարդապետ (»)	1
Բանեւ Բանս (Պատմական Վեպ)	30
Երկրորդ Ստույգ (»)	30
Դիակապուսները (»)	6
Դեպի Երկրորդ (»)	6
Իննսունվեց (») հասորը	6

ՏԻԳՐԱՆ ԶԷՕԿԻՒՐԵԱՆ Հայրենի Զայիւր

3

Մ. ՍԷՄԵՐՋԵԱՆ (Զեյթունցի)

Հրացանակիր Քահանան եւ Լեւոն Քարոզիչը	4
Ջերունցի պատմութիւն	20

Բ. ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

Ա. Երկն Ծախուեցաւ (Պատմական Վեպ)	6
----------------------------------	---

ՄԻՍԱԲ Ա. Մ. ԳՕԶՈՒՆԵԱՆ (Քասիլ)

Կարապետ (Վեպ Ընկերական Կեանք)	4
Հասոր	16

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

Թիւարաթը (Վեպ Ազգային Յեղ. Կեանք)	10
Սևազակապետը « « « «	12
Ա. Բարականը « « « «	8

Ս. ՏԷՐ ՍԱՐԳՍԵՆՑ

Շառեմն Ի Սիպիւր	10
-----------------	----

ՏԷՄԻՐ ՄՈՒՇԼՈՒ

ՏԷՄԻՐ ՄՈՒՇԼՈՒ

Մ է ՏԷՄԻՐ ՄՈՒՇԼՈՒՆ...

Համիտեան Բռնապետութեան կենդանի զոհներէն մէկը՝ Տարօնի այս աղջիկը, որ մայրաքաղաքին ու շատ մը նահանգներու ոստիկանութիւնը տարիներով զբաղեցուցած ու դողացուցած է իր արարքներով: Կ'արժէր մեր ընթերցողներուն ծանօթացնել այս Հայունին, իր արկածալից կեանքի քանի մը դրուագներով. կեանք մը, որ կրնայ օրինակ հանդիսանալ անոր համարիւն քոյրերուն:

Տեմիր Մուշլու, ծնած է Մշոյ Վարդօ աւանի Կունտէմիր գիւղին մէջ. հայրը՝ Մարտիրոս Արօյեան և մայրը Պեղօ, իսկ ինք իր հինգ եղբայրներուն մէկ հատիկ քոյրը, մկրտուած Րէհան, յետոյ, նոյն գիւղի գեղեցիկ կտրիճներէն Գասպար Խօշիկեանի հետ ամուսնանալով, եղած է Րէհան Խօշիկեան:

Մինչև ցարդ կը խօսուի իր գեղեցկութեան վրայ, որուն շատ կը նախանձէին, կ'ըսեն, Կունտէմիրի աղջիկները: Րէհանի գեղեցկութեան համբաւը հասած էր չրջակայ գիւղերը, և Գուրտերը շատ կը փափագէին տիրանալ անոր:

Համիտիյէ զօրագունդէն, ձիպրանցի աշխրէթէն, Իպրահիմ պէկ իմացած էր Րէհանի ամուսնութիւնը, և մտադրած էր առեւանգել զայն, սակայն, Խօշիկեան Գասպարի քաջութեան համբաւէն կը պատկառէր ան, և կ'ուզէր նախ այս վերջինը վերցնել տալ մէջտեղէն, և յետոյ տիրանալ Րէհանի, հոգ չէ թէ այրիացած ըլլար:

Առիթը ներկայացած էր, ի գործ դնելու իր եղբունական մտածումը:

Րէհան արդէն մայր եղած էր երեք մանչերու. երեք տարիներու ընթացքում, և երջանիկ կեանք մը կ'ապրէր իր կտրիճին հետ, երբ Իպրահիմ պէկ ուզեց իր քոյրը Տէրտէ ամուսնացնել իր հօրաքրոջ տղուն՝ Հասանի հետ: Ուստի սարքեց փառաւոր հարսնիք մը, որուն հրաւիրեց նաև Խօշիկեան Գասպարը, Կունտէմիրի անուանի կտրիճը, միւսոյն ժամանակ երեւելին, սիրուած ու յարգուած՝ ժողովուրդէն:

Հարսնիքը չաբաթ մը կը տեւէ, կերուխում, գինեբրուք, քրդական խաղեր, պարեր, աւաչք, նուագածութիւն ու նշանառութիւն: Եւ ամբողջ չաբաթ մը, Խօշիկեան հիւրը կ'ըլլայ Իպրահիմ պէկին:

Հարսնեքը վերջացած, ամէն մարդ իր գեղը կը վերադառնայ Իպրահիմ պէկի տարուած ընծաներուն փոխարէն՝ թանկագին ընծաներով վերադարձած: Սակայն Գասպարը չ'երեւնար: Երկու օր ետքը ձիպրանցի քանի մը քուրտեր, պէկին ճորտերը, Կունտէմիր կը փոխադրեն խեղճ Գասպարի գիակը:

Թունաւորուած էր հարսնիքին մէջ, այսպէս, թողով Րէհանը, իր երեք մատղաշ զաւակներով՝ Յարութիւն, Յովհաննէս և Արսէն:

Գիւղացիները գրգռուած, տեղական կառավարութեան կը բողոքեն այս յայտնի ոճիրին դէմ, ու

որուն հեղինակը կ'ամբաստանէին Իպրահիմ պէկը: Այս վերջինը, բնականաբար պաշտպանուած՝ կառավարութեան, համիտիյեներու հրամանատարի հանգամանքովը, բանտարկել կուտայ բողոքող Հայերը, իրենց վերայ ի գործ դնել տալով անլուր խոշտանգումներ: Յետոյ, քաջալերուած՝ տեղական ոստիկանութենէն, կը փորձէ անմիջապէս գլուխ հանել իր վաղեմի ծրարագիրը, առեւանգելու գեղանի Րէհանը:

Կունտէմիրի բնակչութիւնը, Իպրահիմ պէկի ըսպառնալիքներէն ազդարարուած, կը խորհէր գիւղէն փախցնել Խօշիկեանի հէք այրին իր անչափահաս որբուկներով, երբ յանկարծ, ուրիշ աւելի ծանր աղէտ մը կը սպառնայ իրենց:— Վարդօ աւանին շրջանակին մէջ, Կունտէմիրէն հինգ ժամ հեռաւոր գիւղ մը կայ, Պաղլու գիւղը, որուն հռչակաւոր բռնաւորներէն Աննարի Իպօն, իր մարդիկները ղրկելով Կունտէմիր, գիւղացիներէն կը պահանջէ իրեն յանձնել Րէհանը, հակառակ պարագային ամբողջ գիւղը, տուներով ու այգիներով մէկտեղ, կրակի տալու սպառնալիքներով: Գիւղացիները կը շուարին, կը ճանշնային Իպօ աւագակապետը, լսած էին անոր գործած մէկէ աւելի վայրագութիւնները, նոյն իսկ քուրտ ժողովուրդին վրայ: Գումարուեցան, խորհուրդ կադմեցին և պատասխանեցին Իպօյի թէ՛ Րէհանը, իր էրկան մահուընէն ի վեր հեռացած էր իրենց գիւղէն և թէ ո'ւր չ'ըլլալը չէին գիտեր իրենք, Սնճարի Իպօն չը հաւատար, իր մարդիկներուն միջոցաւ ստուգած էր արդէն Րէհանի ներկայութիւնը Կունտէմիրի մէջ. ուստի, աւելի խիստ սպառնալիքներով, երկրորդ անգամ, իր մարդիկները ղրկեց Րէհանը պահանջելու:

Գիւղացիները սարսափահար, չլմորած, կը մտա-

ձէին գաղթել, Իպօյի ձեռքը թողլով իրեց տունները, միմիայն պատիւներն ու կեանքերնին պահպանելու համար:

Րէհան, ականատես այս բոլորին, կուլար, մէկ կողմէ իր կնոջ պատիւը, միւս կողմէ իր գիւղին վերս սաւառնող աղէտը:

Վերջապէս, գիւղին ծերերը, աւելի փորձառու, խորհուրդ կուտան Րէհանի, զոհել ինքզինք ժողովուրդին, երթալ բռնաւոր Իպօյին քով, խոստանալով յետոյ չուտով զինք ազատել անոր ճանկէն: Դժբաղդայրի մանկամարդունին, գիւղը վերահաս քանդումէն փրկելու համար, կ'անսայ ծերերու խորհուրդին, և կսյանձնէ ինքզինք Իպօյի մարդիկներուն, որոնք դանի կր տանին իրենց տիրոջ հարէմը: Հոս, ինչքոր չարունակ, կ'ենթարկուի քուրտ աւազակապետին գազանային բռնութեան և ակամայ կը յաջեցնէ անոր անասունի կիրքը:

Իպօ չուտով յաջեցած, կը մոռնայ Րէհանը: Սակայն, Կունտէմիրցիները չեն մոռնար զանի: Ինչպէս որ խոստացուած էր, գազանի պատրաստութիւններ կ'ընեն ազատելու իրենց զոհը՝ բռնաւորին հարէմէն: Ուստի, գիւղին հռչակաւոր կտրիճներէն՝ Պաղտասար, իրեն հետ առնելով Կարնեցի եօթը կտրիճներ, ամէնքն ալ ներկարարներ, սպառազինուած, կը մեկնին Կունտէմիրէն դէպի Պաղլու: Խուժը, Պաղլուի մօտակայ կամուրջին տակ դարանամուտ կը սպասեն, իրենց մէջէն Պաղլու ղրկելով միայն Պաղտասարը:

Սա, մուրացկանի տարազով, մանտիք մը կըռնակը, ցնցոտիներու մէջ, ողորմելի կերպարանքի մը տակ, կամուրջէն ճամբայ կ'ելլէ, իբր թէ ալիւր մուրալու համար, և կը մտնէ Պաղլու գիւղը:

Րէհան, Իպօյի տիպանգն դուռը կեցած, կը նըշ-

մարէ մուրացկան մը, որ կը մօտենար իւր կողմը. կը ճանչնայ Պաղտասարը, իր գիւղին համակրելի երիտասարդը, և վայրկենապէս կը հասկնայ խնդիրը: Արդէն քանի մը քայլի անջրպետ մը կար իրենց միջև: Րէհան, չերեփ մը ձեռքը, կ'ըսէր Պաղտասարին.— Հիմա կ'երթամ այս չերեփով մեր աղբիւրէն ջուր կ'առնեմ, եթէ տնեցիներէն զիս տեսնող ըլլայ, չեմ գար ետեւէդ, իսկ եթէ չը տեսնեն, կուգամ:

Եւ Րէհան խօսքէն կանցնի գործի:

Ո՛չ ոք կար, ո՛չ ոք տեսաւ, Րէհան մուրաց: Կանին կը հետեւէր, երկու ձեռքերը գետին դրած, չորքոտանիի մը պէս քալելով, մերթ սողալով փորին վրայ, իջաւ ձորի մը մէջ ու միացաւ Պաղտասարին:

Չմեռ էր, ձիւնի համատարած պատանք մը կը ծածկէր լեռները, դաշտերը, ձորերը: Այդ ձիւնին ու բուքին մէջէն կը փախչի Րէհան և կը հասնի Պաղլուի կամուրջը, որուն աակ դարանակալ կը սպասէին կըտրիճները: Խուժին հետ չուտով կը հասնի իր գիւղը, Կունտէմիր, ուր մեծ ուրախութիւններ կ'ըլլան այն օրը: Գիշեր մը միայն կը մնայ Րէհան իր գիւղը, և իր մատղաշ զաւակներով, եօթը Կարնեցիներուն պաշտպանութեան տակ, իր գիւղացիներուն նիւթական օժանդակութեամբ կը յաջողի փախչիլ Կարին:

Իպօ կը լսէ եղելութիւնը, գիշերով Կունտէմիր կը հասնի աւազակներով, կը պահանջէ Րէհանը, սակայն ձեռնունայն կը վերադառնայ, սպառնալով սուրէ անցունել Րէհանի բոլոր պարագաները: Ուստի դարձեալ գիւղացիներու հոգածութեամբ, Րէհանի ծնողքը Խուժ կը փախչի ընտանիքով:

Սասունի Զարդին Մուշ կը գտնուէր Րէհան, իմացաւ, իր գիւղը գերծ մնացած էր. Կունտէմիր հե-

բոսնիերու բնավայր մըն էր։ Սակայն տեղական կառավարութեան աչքին փուշ մըն էր Րէ՛հան, ստիպւեցաւ դարձեալ փախչիլ Կարին, ուրկէ շուտով անցաւ Պոլիս իր զաւակներով։

Շոգեհաւէն դուրս ելլելուն, իր զաւակներով միասին մաքսատուն առաջնորդուեցաւ, յետոյ ոստիկան-զինւոր մը Գուժ Գաբու տարաւ զիրենք ե յանձնեց Հայոց Պատրիարքարանին։ Նոյն օրը փոխադրուեցան Եէտի Գուլէ, Ս. Փրկչի Աղգային Նիւանդանոցը, ուր մընացին իկն ամիս, մինչև Սահմանադրութեան Տարեդարձին օրը։

Երբ Իզմիրլեան Սրբազան Հիւանդանոց անդամներուն հետ կը շրջագայէր պարտեղին մէջ, տեսաւ Րէհանը, Տէմիր Մուշլուն, լսեց պատմութիւնը և զանի փոխադրել տուաւ Գուժ Գաբու, ձանիկ ամիրային տունը։

Այդ օրէն կը սկսի Րէհան Խօշիկեանի յեղափոխական կեանքը։

Ջէնքերու և նամակներու փոխադրութեան մէջ ցոյց տուած է անվիճելի ճարպիկութիւն մը, և սփինքսի գաղտնապահութիւնը։

Հնչակեան զինւորուն, Պապը Ալիի Յոյցին պատրաստութիւններուն մէջ ունեցած է գործօն և օգտակար դեր մը. Թօփ Գաբուէ Գուժ Գաբու Մայր եկեղեցին զէնք փոխադրած և յանձնած է Լեոն Ֆէնէրճեանի և Կարպիս ու Գառնիկ ընկերներուն։

Յոյցէն ետքը, երբ եկեղեցիները կը պաշարուի զօրքերէ, Րէհան Թրքունի մը ձեւացած, լաջկով ու սաւանով, Մայր եկեղեցիէն գաղտնի նամակներ կը տանէր Կարեւոր, պաշտօնական տեղեր, իր իսկական տառազովը կը վերադառնար. երբ զօրքերը կը տեսնէին զինքը, զարմանք կը յայտնէին, ուկըսէին իրարու։

— Ի՛րչափ սոստանայ կին մըն է. ե՛րբ գնաց, ե՛րբ եկաւ, ո՛ւր կ'երթայ, ո՛ւրկէ կուգայ, այսպէս օրը մէկ քանի անգամ։ Շատ անգամ, շատ մը նամակներ կապած ոտքին տակ, Բէրա, Թարապիս կ'անցնէր, դեսպաններուն կը յանձնէր, ու պատասխանը կը բերէր։ Օր մըն ալ, Թարապիսէն կը վերադառնար, Րէհան իրեն ծանօթ Արմէն անուն կնոջմէ մը կը մատնուի բօլիս Մարգարին, հրաձգ թէ խղճահարութիւն, անմիջապէս թուղթի կտորի մը վրայ կը գրէ թէ՛ Րէհանը մատնողը մին մըն է, Արտէմը, այդ թուղթը լաթի մը մէջ կը փաթթէ, քարի մը կը կապէ զայն ու կը նետէ Մայր եկեղեցիի շրջափակէն ներս։ Հնչակեանները, որոնք հոն ապաստանած էին, կ'առնեն թուղթը՝ կը հասկնան եղելութիւնը, և յիշեալ մատնիչ Արտէմը. շրջափակի բնակչուհիներէն, բռնելով մագերը կը կրտրեն ու կը բանտարկեն զայն նկուղի մը մէջ քառասուն օր։

Այդ օրէն ի վեր Րէհան կը կորսնցունէր իր գործելու ազատութիւնը, Ոստիկանութեան կասկածին առարկայ, կը հսկուի մօտէն, սակայն դարձեալ չի՛ վճտիր, կը շարունակէ գործել, բնականաբար աւելի զգուշութեամբ. կը յաջողի ինքզինք միշտ զերծ պահել խուզարկողներէ ու ձերբակալումէ։

Միջանկեալ մը. — Պապը Ալիի Յոյցին օրը, Խօշիկեան Րէհան, իր զաւակներով միասին, Գուժ Գաբուի Մայր եկեղեցիէն դէպի Բ. Դուռը կ'ուզէր երթալ, երբ Դէպքը պայթեցաւ։ Ճամբան, կը հանդիպի կնոջ մը, Ռօտոսթոցի երէցիկինը, որուն հետ կը փախչի Սկիւտար, Իզմիրլեան Սրբազանին բնակարանը։

Իզմիրլեան կը համակրէր Րէհանի և շատ անգամ, հրապարակային գովեստը կ'ընէր անոր յանդգնութեան,

անձնութեան ու հերոսային գործերուն : Ամէն տեսնելուն, կ'ըսէր Ռէհանի.— Զաւակս, երանի՛ թէ քեզի նման հինգ տասը անձնուէր կ'ին ունենայի ազգիս մէջ :

Ռէհան թէ և պարզ գեղջկուհի մըն էր, նախնական կրթութենէ բոլորովին զուրկ, սակայն միշտ կը կրէր առիւծի սիրտ մը, որ կը բարախէր հայրենիքին համար, և հոգի մը, որ կը տառապէր իր խող-խողուած Յեղին Մեծ Վիշտովը : Ոխ կապած էր Համսեան ոստիկանութեան դէմ և կ'ատէր մանաւանդ Բռնապետութեան երկրպագու Վարձկան գործակալները, նոյսիսկ եթէ ասոնք ըլլային իր ազգէն, աշխարհական թէ եկեղեցական դասակարգէն :

Երբ Իզմիրեան պատրիարք ինկաւ և Պրուսայի տիրահռչակ Առաջնորդ Բարթողիմէոս եպիսկոպոսը տեղապահ կարգուեցաւ, Ռէհանի սիրտը դառնացաւ. կը մտածէր վրէժը լուծել իր սիրեցեալ պատրիարքին, որուն գահին վրայ նստեցուցած էինա՛յնքան անարժան մէկը :

Եւ որոշեց սպաննել այդ... մէկը :

Դիմեց Հնչակեան Վարչութեան և ինքզինք ահաբեկիչ ներկայացուց, թախանձեց, լացաւ, աղաչեց որ իրեն վստահուի Զամիչեան Բարթողիմէոս եպիսկոպոսին վրայ մահափորձի մը գործադրութեան հոգը :

Մայր եկեղեցին գոհաբանական մաղթանք մը կը կը կատարուէր Հայաստանի Մեծ Մարդասպանին արեւշատութեան համար, նորընտիր տգեղապահին նախագահութեան տակ : Ռէհան հոն կը վազէ, և շուռչը կ'առնէ Մայր տաճարին գաւիթը, սպասելու հոն և սպաննելու դաւաճան եպիսկոպոսը : Սակայն դժբաղդաբար մահափորձը կը վիժէ :

Այս դէպքէն ի վեր Ռէհան կը ստիպուի ժամանակ

մը հեռու պահել ինքզինք ոստիկանութեան աչքէն, մինչև որ կը հասնի 1896 Օգոստոս 14ի օրը, Օսմանեան Պաշայի դէպքին օրը :

Նոյն օրը, Կէտիկ բաշա գումարուած յեղափոխական ընկերներ, նամակ մը կը յանձնեն Ռէհանի, պատւիրելով որ Ղալաթիա տանի, Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին : Կը յանձնարարեն որ կամուրջէն չ'անցնի : Ռէհան նաւակով կ'անցնի Ղալաթիա, կ'երթայ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին, բայց դուռը փակ էր, յոյն կիներ, տեսնելով Ռէհանը, կը վռնտեն ըսելով.— Փախի՛ր, չուտով փախի՛ր, պիտի զարնուիս հիմա :

Ռէհան կը վերադառնայ, հազիւ քանի մը քայլ կ'առաջանայ, Դէպքը պայթած էր :

Ռէհան չի՛ շուարիւր, ինքզինք կը նետէ ջարդարարներու խուժանին մէջ, որ աջ ու ձախ բիրի հարածներ կ'իջեցնէին անցորդ Հայերու գլխուն : Աչազուրկ Թրքուհի մը ձեռք անցուցած, ասոր առաջնորդ կը ձեւանայ, և ձեռքէն բռնած, կը ձեղքէ ամբոխը, ճամբայ բանալով կը հասնի Ղալաթիոյ քարափը, ուրկէ նաւակով Սիրքէճի կ'անցնի : Հոս, ինքզինք Բրդուհի մը կը ներկայացնէ քուրա բռնակիրներուն, որոնք Հայեր կը փնտռէին ջարդելու : Այսպէս, արիւնկզակ, աչուրները դարձած խուժանի մը մէջէն կ'անցնի անվրտանգ և կը հասնի Կէտիկ Բաշա :

Պանֆայի Դեպքը վերջացած, գաւառացի Հայերուն դէմ նոր հաւածանք մը կը սկսի. բոլոր պեֆեարները կ'աքսորուին մայրաքաղաքէն և սարսափը կը տիրէ ամէնուրեք :

Ռէհան, ինչպէս յիշեցինք, կը բնակէր Գում Դաբու, Պատրիարքարանի կից, ճանիկ Ամիրայի տունը, ուր իրեն դրացի էր նաև Տէր Ոսկին :

Դէպքէն մէկ շաբաթ վերջ, այս քահանան իր քով

կը կանչէ Ռէհանը, և հայրական գթութեան զեղումով մը կ'ըսէ. — Ռէհան, զաւակս, գիտե՞ս, մատնուած ես խափիյէ Մէհմէտ պէյին կողմէն, և կը փնտռուիս:

Ռէհան ճար մը կը խնդրէ քահանայէն, չիյնալու համար ոստիկանութեան ճանկը: Տէր Ոսկի, նախապէս կարգադրած ըլլալով իր ընկիւթը, կը շարունակէ. —

— Զաւակս, Ռէհան, գիտե՞ս ի՞նչ է ասոր ճարը, կ'ըսէ, եկո՛ւր, ինծի յանձնէ՛ կահ կարասիներդ, բոլոր ունեցածներդ, գոյք, դրամ, ևն, պուկարական շոգենաւ մը կը դնեմ քեզ ու Պուկարիա կը զրկեմ. երբ հոն հասնիս, հանգստանաս, դարձեալ քեզի կը զրկեմ աւանդներդ:

Ռէհան կը հաւանի: Տէր Ոսկի, անմիջապէս կանչեց Շահինը, Ռէհանի գոյքերը, մաս մը դրամը գրի առնել տուաւ և զանոնք տունին նկուղը իջեցնել տալով, կնքեց:

Սմէն բան պատրաստուած էր կանխաւ:

Նոյն օրը, վեց բօլխներ և զօմիսէր մը Ռէհանի քնակարանը կը պաշարեն, ներս կը մտնեն, Ռէհանը կը ձերբակալեն, Գուլ Գաբուրի պահականոցը կ'առաջնորդեն, կէս ժամ վերջը, հոն կը փոխադրուին Ռէհանի երեք մատղաշ զաւակները:

Գօմիսէր Ալի էֆէնտի մը կը կատարէ հարցաքննութիւնը, որուն ընթացքին մէջ նոր յայտնութիւն մը կ'ելլէ երեւան:

Հայկական Կոտորածներէն ետքը, Պուլսոյ մէջ ազգային ընդհանուր սուգի արտայայտութիւններ կ'ըլլային, և հայուհիները սեւ կը հագուէին, և զարդարուն գլխարկներ չէին դնէր: Ռէհան, կիրակի օր մը, Մայր եկեղեցին, ժամերգութեան միջոցին, կնոջ մը գլխարկը վար առած էր, և այս արարքին համար է որ անի

կը ձերբակալուէր հիմա. մատնութեան մը զոհ եղած էր, Շահինին ու Տէր Ոսկիին ձեռքով կատարուած:

Հարցաքննիչ գօմիսէրը կ'ըսէ Ռէհանի.

— Պէտ օն տէմիրնի ֆեօմիւրնի կեպեւմիսի, մաքեմ պալլանը՞ր մը, օնուց պուցուց ելախէ վէ շապ-գարմըր նիշիւն երբբարսըն. (Հինգ տասը կրկաթա-գործ, ածխավաճառ սատկած են, սուգ կը պահուի՞, ասոր անոր հագուստը, գլխարկը ինչո՞ւ կը պատուես):

Հարցաքննութեանէն ետքը, ոստիկան զինուորներու սուխններուն մէջէն կ'առաջնորդուի Ռէհան դէպի Ոստիկանութեան Դուռը. իսկ իր երեք տղաքները, իրմէ քառսուն քայլ հեռուէն, զատ փօքպայով կը հետեւին իրեն. ճամբան, երբ հետաքրքիրներ կը հարցնէին, ոստիկան զինուորները ֆեսա փօքպասը սըր, կը պատասխանէին:

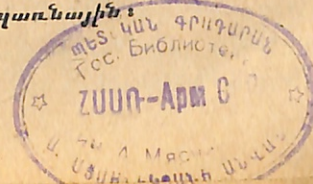
Ոստիկանութեան Դուռը հասնելուն, Ռէհան կը տարուի ոստիկանութեան նախարարին առջև: Նազըմ քաշան, երբ կը տեսնէ Մշեցի կինը, երեսին կը պօռայ. — Տեօվլէք միլլէք խալի՛նի, Էիմէ սե՛ն մի սին:

Սմէնախիստ հարցաքննութեանէ մը վերջ, նախարարը կը հրամայէ քովի գօմիսէրին. — Արը՛ն շու խալի-նի, իսթէսիյիմիզ մուամէլէյի եա՛ փընըզ:

Այսպէս, Ռէհան, իր անչափահաս որբուկներով կը նետուի՝ բանտը:

Գիշերները, կէս գիշերէ ետքը, ժամը եօթին ութին ատենները, հարցաքննութեան կը հանուէր Ռէհան: Այդ օրերը քուն չունէին Ոստիկանութեան պաշտօնեաները:

Հարցաքննութեան միջոցին, երկու վիթխարի ոստիկաններ, դաշոյնը բռնած, Ռէհանի երկու կողմը կեցած, կը սպառնային:

Ահաւա՛սիկ նմոյշ մը հարցաքննութիւններէն :

Հարցաքննիչ դատաւորը կ'ըսէր Րէհանի .

— Տողրու սեօյլէ՛, սեկի տիւրէկէ պաղլարըմ .

Իսկ Րէհան կը պատասխանէր .

Ալլահ փաշեաւըմըզա չօզ եօմիւր վերսի՛ն, ել-
պէքսէ մերհամէք իսէր .

Դատաւորը կ'ըսէր հեգնելով .

— Զիւնֆի սիզ չօզ մերհամէք իքսիմիզ քի, փաշի-
եա՛ն տա սիզէ քսիմ :

Րէհան շուարած , չէր գիտէր թէ ի՛նչ պիտի խօսէր .
յանկարծ պօռաց դատաւորի երեսին .

— Էֆէնսի՛մ, պիզ պէտ եիւզ սեկէ տիւր սապր եք-
սիք... :

Այս յայտարարութեան վրայ , հարցաքննիչ դա-
տաւորը , նոյնինքն նախարարը : փրփրեցաւ , ոտքի ելաւ
պօռալով .

— Պեկ պու խընզըր քեաֆիք գասընը եօլսիւրէ-
նէ՛յիմ, կեօքիւրի՛ն, կեօգիւմ կեօրմէ՛սիմ... :

Եւ գաղտնի հրամաններ տուաւ Րէհանը խոշտան-
գելու բանտին մէջ :

Աննկարագրելի տառապանքներով կ'անցնին Րէհանի
բանտարկութեան առաջին օրերը . իր կրտսերագոյն զա-
ւակը , հինգ տարու , երեք օր կը զրկուի հացէ . իսկ
ինքը կ'ենթարկուի անվայել , անխոստովանելի բռնու-
թիւններու և խօգժանքներու , մինչև որ ի վերջոյ , իր
զաւակներով կ'աքսորուի կարին , զրկուած իր դրամէն ,
իր գոյքերէն , իր բոլոր կա՛ն կարասիներէն , որոնք իր
մասնիչներուն ձեռքը կը մնան :

Րէհան , միւս գաւառացի աքսորականներուն շո-
գենաւը զրուած էր իր զաւակներուն հետ : Կ'աղբսէր ,
կը պաղատէր որ իր գոյքերը յանձնուէին իրեն , բայց
մօտիկ ընող չի կար . Ոստիկանութեան նախարարը հոն

էր , չողենաւին մէջ , վերջին հրամանները կուտար , աք-
սորականներուն նկատմամբ : Յուսահատ կիներ փորձեց
ինքզինք ծովը նետել իր զաւակներով . ասոր վրայ ,
նախարարը հրամայեց անոր ձեռքերը ոտքերը կապել ,
և մօտէն հսկել անոր վրայ :

Այդ վիճակին մէջ Տրապիզոն ելաւ :

Կուսակալ Գատրի պէյը , այցելութեան եկած էր
աքսորականներուն , որոնք երկրին ներսերը պիտի փո-
խադրուէին զինուորական խիստ հսկողութեան մը տակ :

Րէհան յանկարծ լաց ու կոծ մը փրցուց .—

— Զաւակներս ինչպէ՛ս պիտի տանիմ հետս , կ'ա-
ղաղակէր աղեգալար ճիչ մը ձգած , ո՛ւր պիտի տա-
նիմ :

— Քա՛ծ , գոչեց Գատրի պէյ , ձեռքի խարաղանք
փակցնելով Րէհանի երեսին . կռնակովդ տա՛ր , կռնա-
կո՛վդ :

Այսպէս , ոստիկան զինուորներու վայրագ քմահա-
ճոյքին յանձնուած , Մշեցի մանկամարդունին , տասնե-
րեք օրուան տաժանքոտ ճամբորդութենէ մը վերջ , հա-
ճաւ կարին և առաջնորդուեցաւ ուղղակի կեդրոնական
բանտը , ուր միայն երեք օր մնաց , շնորհիւ բողոքական-
ներու պատուելիին , որ միջնորդեց կարնոյ ամերիկեան
հիւպատոսին մօտ : Այս վերջինը դիմեց կուսակալ Րէ-
ուֆ բաշային և խնդրեց բանտէն արձակել Րէհանը . իր
զաւակներով : Բաշան չի մերժեց հիւպատոսը , արձա-
կեց Մշեցի կիներ , և արտօնեց քաղաքին մէջ բնակիլ ,
չըջականները չերթալու պայմանով :

Կարնոյ մէջ երկու տարի բերդարդել ապրեցաւ ,
ծայրայեղ թշուառութեան մէջ , միայն մերթ ընդ մերթ
ազգային սնտուկէն նպաստաւորութեամբ :

Սակայն , բերդարդելութեան մէջ ալ հանդարտ չէր
նստեր Րէհան : Արտասահմանէն եկած յեղափոխական

գործիչներ և ընկերներ իր տունը կ'ընդունէր, ամիսներով կը պահէր զանոնք:

Երկիր մտնող յեղափոխականները Ռէճանին տունէն կը մեկնէին Սասուն և ուրիշ գաւառներ, և իրենց վերադարձին, դարձեալ կը հանդիպէին Ռէճանի:

Գործիչներու տեղափոխութեան և առաջնորդութեան գործին մէջ օգտակար դեր մը կատարած է քուրդ Մուսղաֆան:

Այսպէս, յեղափոխականներէն Համբարձում Տիւրիկցին օրերով իր տունը պահելէ յետոյ, երբ Ռէճան զանի արտասահման փախցուց քուրդ Մուսղաֆային հետ, մատնուեցաւ:

Օր մը, Ռէճան լուացք կ'ընէր Կարնոյ Զայկարաթաղին մէջ, երբ յանկարծ, ոստիկան մը, Ռէճանի փոքրիկ զաւակին առաջնորդութեամբ, կը ձերբակալէ զանի և բանտը կը տանի, և առանց մէկու մը ցոյց տալու, բողիկ ոտքերով, ձեռքերը չղթայ զարնուած, ոստիկան զինւորները Մուշ կը փոխադրեն զանի:

Ռէճան Կարինէն Մուշ փոխադրուելու միջոցին, ճամբան, Մեմիսի գիւղը կը հասնի. հոն ոստիկան զինւորներու զօնով մը կար, ուր կը գիշերէ խիստ հսկողութեան ներքեւ:

Զինւորները յոգնած պարտասած, առջի իրիկունէ կը պառկին ու շուտով քուններն կը տանի. իսկ Ռէճան արթուն կը մնայ, և երբ կը տեսնէ թէ ամէնքը քնացած են, կը փախչի և կ'երթայ կը պահուելու ցորենի հասկերու չեղջի մը մէջ: Մէկ ժամէն կ'արթննան զինւորները, և Ռէճանը չեն գտնիր: Անմիջապէս, երեսուն քառասուն հեծեալ Գուրտերու առաջնորդութեամբ, ոստիկան զինւորները կը սկսին փնտռել փախստական կիւնը, և կը յաջողին զանի դուրս հանել ցորենի դէզին մէջէն, ուր պահուած էր անի: Այս վայ-

րենի խումբին մէջ էր Համիտիյէ հարիւրապետներէն Խալիտ պէյը, որ չը լսուած անարգանքներու և չարաբանքներու առարկայ ընելէ յետոյ, Ռէճանը փոխադրել տուաւ զօնով, և ասկէց՝ Խնուս, ամենախիստ հսկողութեան տակ:

Երբ Խնուսի գայմազամին ներկայութեան բերուեցաւ Ռէճանը չղթայակապ, հոն կը գտնուէր Կարինէն ծանօթ բօլիս Մեմիսը, որ ցոյց տալով Ռէճանը, ըսաւ գայմազամին. — Գայմազամ պէյ, գիտէ՞ք արդեօք թէ ինչե՛ր ըրած է այս կիւնը, թէ՛ Պոլիս և թէ՛ Կարին:

Ասոր վրայ, գայմազամը կը հարցաքննէ Ռէճանը, և կը հարցնէ իրեն. — Ո՞վ քեզ փախցուց, Խնուսցի Մեմիս ու Սիմէն թէ՛ ոստիկան զինւորները, քենէ կաշառք ուտելով փախցուցին քեզ:

Ռէճան ժխտողական պատասխան մը տալով, ըսաւ. — Պէ՛յ էֆէնտի, ո՛չ մէկը փախցուց զիս, միայն, Կարնոյ մէջ թշուառ, անտէր մնացած զաւակներս խորհելով, և իբրեւ մայր, չգիմանալով իրենց կարօտին, փախայ:

Գայմազամը, այս համարձակ խոստովանութեան վրայ, Ռէճանը կը զրկէ թուրք հօնալի մը տունը, հակառակ խեղճ կնոջ սրտակեղծ աղաղակներուն ու պաղատանքներուն զինքը Հայու մը տունը յանձնելու:

Հօճայի բնակարանին մէջ էր զինւորական գայմազամ Խալիլ պէյը, որ կը ճանչնար Ռէճանը, և ծանօթ էր անոր անցեալ գործունէութեան. հարցաքննութիւնը կատարեց ինք անձամբ:

Հարցաքննութեան ընթացքում, գայմազամը բարկանալով Ռէճանի յամառութեան դէմ, որով միշտ կ'ուրանար և ժխտուի կը պատասխանէր իրեն ուղղուած հարցումներուն, արմայեց կնոջ ձեռքերը հրաչէկ ունելով տաղել: Սակայն ամէն սպառնալիք, ամէն խրթաբանք ապարդիւն եղան, Ռէճան մինչև վերջը կ'ու-

բանար: Արդէն, Մուշ պիտի աքսորուէր, ուստի, իրեն ընկերացող երեք դասալիք զօրքերէն մէկուն երդում տուին չը փախչելու և ասոր ճիտէն ֆէլիչէն հանելով Րէհանի ճիտը անցուցին, և այսպէս, Մուշ փոխադրուելով զանի բանտարկեցին:

Մշոյ բանտին մէջ էր նաև Կոմս Մլկոյի հարսը, Րէհանի նետ միասին, զիրար կը մխրթարէին:

Մշոյ Առաջնորդարանին կողմէն քարտուղար Գեղամ էֆէնտի Տ. Կարապետեանի (այժմ օսմանեան երեսփոխան) միջոցաւ դրամական նպաստներ կը զրկուէին. նաև, Խզըլ Աղանի գիւղէն ու Բերդակէն կրնե՞ր հաց ու կերակուր կը բերէին Րէհանի:

Օր մը, բանտապան մը կուգայ Րէհանի կ'ըսէ. — Գիտե՞ս, մէկ քանի ֆէտայիներուն զիականքը բերին բանտը:

Րէհան կը պաղատի բանտապանին արտօնել իրեն դուրս ելլելու. կը բարձրանայ բանտին երդիքը և կը տեսնէ կապերտի մէջ փաթթուած երկու մարմիններ: Իսկոյն կը ճանչնայ, Գուրգէն ու Ռուբէն ընկերները, որոնք զո՞ն եղած էին Յրօնք գիւղի հրդեհին, Թալիպ էֆէնտիի ձեռքով ձգուած կրակին մէջ: Րէհան, երբ կը տեսնէ այդ կտորիներուն հրախառն գէմքերը, ինքզինք կը կորսնցնէ. հազիւ մէկ քանի ժամէն կը սթափի:

Բաւական ժամանակ բանտարկութեան մէջ տառապելէ յետոյ, Րէհան ազատ արձակուեցաւ և Կարին գընաց միանալու իր հոգեհայտը զաւակներուն, որոնց կարօտովը կը հալէր ու կը մաշէր: Գոնէ ժամանակ մը, ստիպուած էր գաղտնի պահել իր ինքնութիւնը, իր վրայ չը հրաւիրելու համար տեղական կառավարութեան ուշադրութիւնը: Սակայն, վերջապէս յայտնուեցաւ իր ներկայութիւնը Կարնոյ մէջ, կառավարութիւնը լսած էր Րէհանի վերադարձը, և այս անգամ տառնապատ-

վեց իր խիստ հսկողութիւնը, այնպէս որ Րէհան, թէև ազատ, ո՛չ մէկու նետ կրնար յարաբերութիւն ընել:

Օրինակի համար, երբ յեղափոխական գործիչ մը գար արտասանմանէն, առաջին առթիւ, կառավարութիւնը Րէհանի տունը խուզարկել ու զանի բանտարկել կուտար. սակայն, ինչ օգուտ... Րէհան չէր դադարի հիւրասիրելէ ու պահելէ յեղափոխականները, միշտ կը գործէր:

Կարնոյ Առաջնորդ Տ. Ջաւէն վարդապետ Տ. Եղիահան (այժմ եպիսկոպոս), իր փոխանորդը Տ. Ներսէս քահանայ, և քարտուղարը պարոն Վաղարշակ, յաճախակի ստիպուած են միջամտել Կարնոյ կուսակալին մօտ, Րէհանի համար, և մանաւանդ Առաջնորդը, պաշտպանած են զանի, ամէն անգամ որ իյնար ոստիկանութեան ձեռքը:

Բասէնի գործակալը, Գարապաղցի էկոյ, կեղծ անունով՝ Մինակ, արտասանմանէն Կարին եկած էր յեղափոխութեան գործով մը: Րէհան, առանց կարեւորութիւն ընծայելու կառավարական խիստ հսկողութեան, իր տունը կը պահէ զանի ատեն մը, մինչև որ ան կ'անցնի Սասուն: Յետոյ, Շերամ յեղափոխականը կուգայ կ'իջնէ Րէհանի տունը, ամիս մը վերջը՝ կը վերադառնայ էկոյ. յետոյ Բասէնի Եիւզվիրան գիւղէն Պօսօն ու Նանապէսը կուգան էկոյը Բասէն տանելու դարձեալ նոյն գործով: Իսկ Շերամ, Խնուսցի գոմիսէր Տիգրան էֆէնտիին կողմէն մատուցուած ըլլալով, Ոստիկանութիւնը Րէհանի բնակարանը կը պաշարէ և Շերամը ձերբակալելով՝ բանտը կը տանի: Հոս մէկ քանի օր կը մնայ: Իսկ Րէհան, գիտէր թէ՛ Շերամը պարտկապատակ էր, ուստի, կը զիմէ Կարնոյ Պարսից հիւպատոսին, ինչպէս նաև միւս հիւպատոսներուն, խընդրելով որ միջնորդեն արձակել տալու Շերամը: Հիւպա-

տոսները կը միջամտեն, Շերամ կ'արձակուի բանտէն և կը վտարուի արտասահման։

Րէհանի գործունէութեանը տեղեկացած էր կառավարութիւնը ժուռնալով մը, որ տրուած էր իրեն ղէմ։ Կարնոյ կուսակալ, Նազիմ բաշան կը կանչէ Րէհանը և անձամբ կը կատարէ քննութիւնը։ Հարցաքննութեան մէջ կ'ըսէր. — Կարին օթէլ չը կայ, ինչ օտարական որ դայ, տոնը պիտի տանիս ու պահես, հոս Պոլիս չէ՛, որ ուզածիդ պէս գործես, քեզ պիտի աքսորեմ և ամենախիստ բռնութեան տակ պիտի առնեմ, ևն։ Եւ սակայն, Տեմիր Մուշու կ'ուրանա՛ր միշտ, ուղղակի բանտը կ'առաջնորդուէր, շաբաթներով, ամիսներով քաւելու համար իր յանցանքը...։

Ուրիշ օր մը, դարձեալ մատնուեցաւ Րէհան, ամբաստանուելով թէ՛ ինքը փախցուցած էր Էկորը. Պատիկանութեան դուռը տարին, ուր ծեծի ու տանջանքի ենթարկուելէ յետոյ, բանտը նետեցին խեղճ կինը։ Բարեալդարար, այս բանտարկութիւնն ալ երկար չը տեւեց, Կարնոյ Առաջնորդ Տ. Ջաւէն վարդապետը միջամտեց կուսակալին մօտ և յաջողեցաւ ձեռք բերել անոր ազատ արձակումը։

Սակայն, Րէհան, այսքան նեղութիւններէ, տառապանքներէ, աքսորներէ, բանտարկութիւններէ և խոշտանգումներէ հտքը, փոխանակ ուժանալու յեղափոխութեան, ընդհակառակն, աւելի տաքցաւ, աւելի փարեցաւ Ս. Գործին։ Երբ զգաց թէ Կարնոյ քաղաքին մէջ չպիտի կրնար այլ ևս գործել համարձակ, գիշերով գիւղէ գիւղ կը ճամբորդէր, նամակներ ու զէնքեր փոխադրելու և, ծանօթ ըլլալով բոլոր գիւղերու ժողովուրդին, բնականաբար, չէր կրնար ներս մտնել, դուրսը կը մնար, մարագները պառկելով յաճախ։

Տեմիր Մուշուի կեանքը բեղուն է հերոսային դրը-

ւազներով, փոթորկուտ կեանք մը, որուն քանի մը գիծերը միայն կրցանք տալ այս համառօտ էջերուն մէջ։

Այս կինը, դեռատի աղջիկ, Սասունի սարերուն օդը ծծած ու դրախտային վայրերուն զուլալ, անմահական ջուրը խմած, և մանաւանդ, իր ծննդավայր գիւղին՝ Կունտէմիրի կտրիճներէն ժառանգած՝ ամէն տեսակ քաջութիւն, վտանգի արհամարհանք, սահմանաւոր էր արդէն կարեոր դեր մը կատարելու հայկական յեղափոխութեան մէջ։

Կանուխ այրիացած, իր կտրիճին եղբրական մահաւան հետեւանքովը, և յետոյ, իր գիւղը վերահաս աւերումէ մը փրկելու համար, կամաւոր նուիրումով մը, քուրտ աւազակապետի մը վայրագ բռնաբարութիւն կ'ենթարկէ իր կնոջական պատիւը։

Րէհան այդ սև թուականէն ուխտած էր զինուորագրուիլ Յեղափոխութեան, միակ զէնքը, որով կը յուսար իր ձեռքով լուծել շատ մը վրէժներ, միևնոյն ժամանակ, ծառայելով Հայրենիքին, անձնազոհութեան ամենալայն բաժին մը բերելով անոր ազատագրումի գործին։

Եւ այս կինը, իր աքսորի տառապանքներուն մէջ, իր զաւակներուն հիմնական կրթութիւն մը տալու նուիրական պարտականութեանը մէջ բնաւ չը թերացաւ։ Իր երեք զաւակներէն միջինը, Յովհաննէս, նոյնիսկ կուսակալ Րէուֆ բաշային պաշտպանութեամբը — որ ձեռք բերուած էր Սանասարեանի տեսուչ Մատթեանի միջնորդութեամբ — դրուեցաւ Կարնոյ քաղաքային բարձրագոյն վարժարանը, ուր ութ տարի գիշերօթիկ մնալով, յաջողութեամբ աւարտեց իր ուսումնառութեան ընթացքը, և շրջանաւարտի վկայականով ելլելով նոյն վարժարանէն, Կարնոյ նահանգին Օվանդ Գահիյէին

մէջ գրագիր կարգուեցաւ, յետոյ զանազան պաշտօններու մէջ դրուեցաւ, ամէնէն վերջը, Էտիրնէի նահանգին Թոնօվա գաւառակի գայմագամի օգնական կարգուած էր:

Օսմանեան Սահմանադրութիւնը վերահռչակուեցաւ և Րէհան տակաւին կը մնար Կարին բերդարգել վիճակի մէջ:

Ինչպէս Արտասահմանի զանազան կեդրոններէն դէպի Թուրքիա՝ սկսաւ ներգաղթի հոսանքը՝ քանի՛ քանի կամաւոր աքսորականներու և փախստականներու, նոյնպէս, Թուրքիոյ բանտերուն ու բերդերուն մէջ փակուած հայ քաղաքական յանցաւորները, ընդհանուր ներուժով, գունդագունդ վերադարձան իրենց բնավայրերը, շատերը դէպի մայրաքաղաքը: Եւ Րէհան, որ իր աքսորավայրին մէջ լսեց Ազատութեան Ձայնը, փութաց ինք ալ վազել Պոլիս, իր Յովհաննէս զաւակին քով, որ արդէն իրմէ առաջ հասած էր հոն:

Գաղթականներու ամբոխին մէջ խառնուեցաւ Րէհան: Իր առաջին դործը եղաւ դիմել Ազգային Պատրիարքարանը, պահանջելու համար իր դրամը, գոյքերը, կահ կարասիքը, որոնք աւանդ դրուած էին հոն, Տէր Ոսկի քահանային ձեռքով ու Փոխանորդարանի գրագիր Շահինի գիտութեամբը: Հոն իմացաւ թէ՛ Տէր Ոսկին Կէտիկ Բաշայէն, շատ մը հոգիներ այրելէ յետոյ Պանտրմա գացած էր:

Շարաթներով, ամիսներով, աղաչելով, պաղատելով, Պատրիարքարանին դռները ափ առաւ Րէհան, իր յափշտակուած ինչքերուն վերստին տիրանալու յոյսով, աղերսագիր աղերսագրի վրայ տեղացուց այն օրերու ազգային իշխանութիւններուն և յաջողեցաւ իր խնդիրը հանել Քաղաքական Ժողովի սեղանին վրայ:

Արշարունի Սրբազան, օրուան տեղապահը, կանչեց Րէհանը իր ներկայութեան, նաև Տնտեսական Խորհուրդի քարտուղար Նորհատեան պարոն Յակոբը, և ուզեց տեղեկանալ այդ կնոջ խնդիրին: Հասկցուեցաւ թէ՛ խնդիրը Դիւանին յանձնուած էր, և Սրբազանը խոստացաւ քննել զայն: Երբ Րէհան Պատրիարքարանի սանդուխներէն վար կ'իջնէր, տեսաւ Տեղապահ Սրբազանը, և սկսաւ լալ, պաղատագին խնդրել որ ժամ առաջ լմնցնէին իր դործը: Նոյն միջոցին, բոլոր բարապանները չրջապատեցին Արշարունի Սրբազանը, և մէջերէն մէկը հետեւալ յայտնութիւնները ըրաւ, պատասխանելով Սրբազանի հարցումին թէ՛ ինչ եղաւ այս կնոջ ստակը.—

— Սրբազան, կ'ըսէր բարապանը, Օրմանեան պատրիարքի հրամանով, Պատրիարքարանին այն սենեակը, որուն մէջ տեղաւորուած էին այս կնոջ գոյքերը, գիշերով պարպուեցաւ Մայր եկեղեցւոյ թաղականներուն ձեռքովը. և գոյքերը փոխադրուեցան Մայր եկեղեցւոյ չրջափակի սենեակի մը մէջ:

— Ո՛ւր մնացին ուրեմն գոյքերը, հարցուց Տեղապահ Սրբազանը:

— Սրբազան Հայր, ըսին բարապանները, ինչպէս որ ժողովրդային առածը կ'ըսէ, Ուսագ ետի, օյունայ կիքսի, Չօպան ետի, գօյունայ կիքսի, այնպէս ալ եղաւ, հարևոր կարասիքները անհետացուցած էին. մնացեալ քանի մը կտորները, Մայր եկեղեցւոյ բակին մէջ աճուրդի հանեցին. բոլորը չորս հինգ ոսկի բռնեց, այն ալ իրենց գրպանը նետեցին:

Նոյն պահուն, Գում Գաբուի Թաղական Խորհուրդի քարտուղար Պ. Բարթող Հիւնքեարպէյէնտեան կը մօտենայ և բարապաններուն երեսին կը պօռայ:

— Խայտառակներ, խեղճ կնոջ բառաները կերաք-
հիմա ելեր ուրիշը կ'ամբաստանէք :

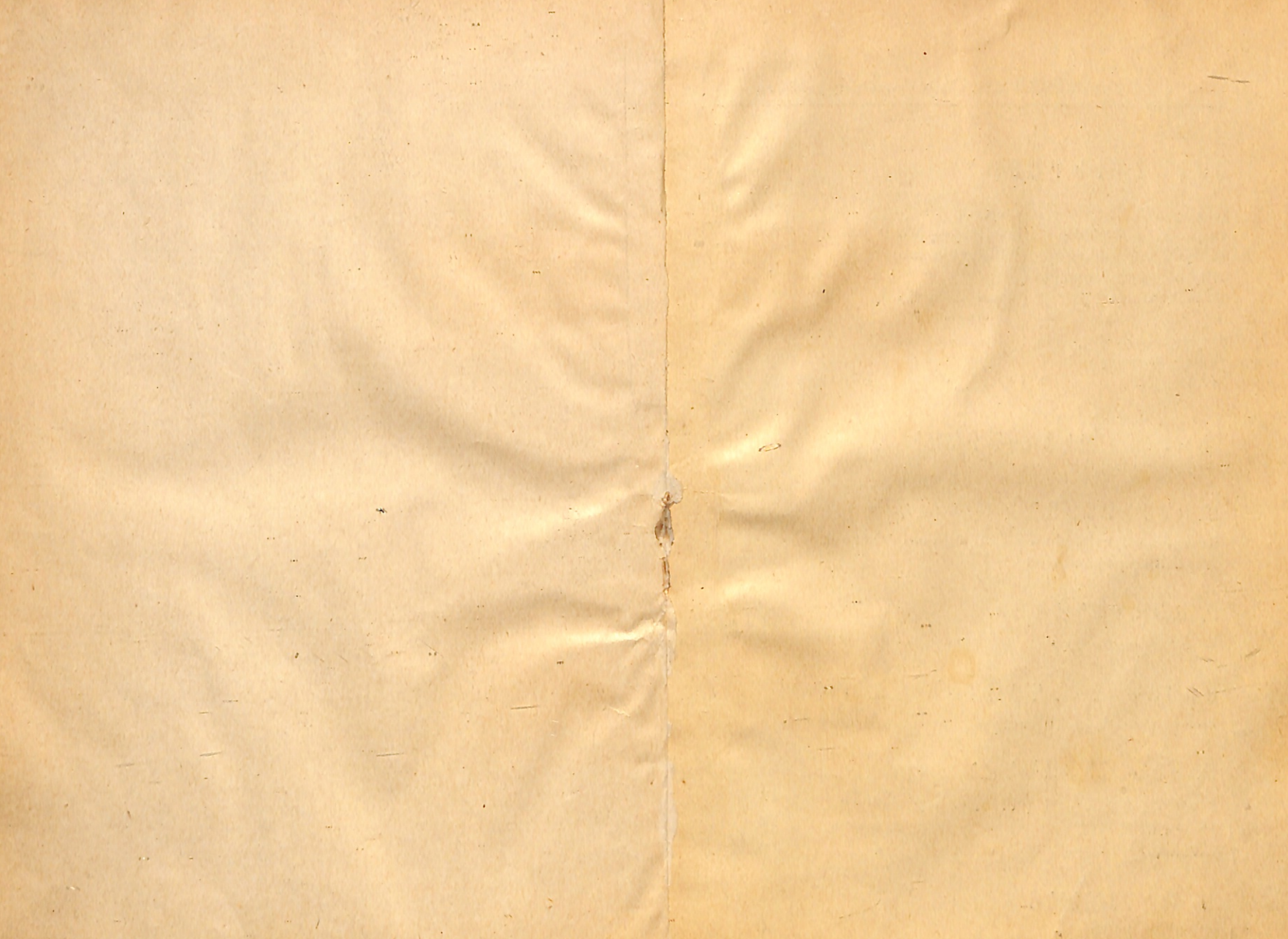
Եւ այս զաւեշտախաղը դեռ շատ պիտի տեւէր,
եթէ Տեղապահ Սրբազանը չը միջամտէր ու չը հանդար-
ցընէր գրգռուած միտքերը :

Գաղթականներու նպաստամատոյց Յանձնաժողո-
վին առջև ալ կ'ելլէ Տէմիր Մուշկուի խնդիրը, դարձեալ
առանց արդիւնքի մը յանգելու :

Արդէն, Իզմիրեան Սրբազանի աքսորէն ետը, երբ
Չամիչեան Բարթողիմէոս Արքեպիսկոպոսը Տեղապահ
եղաւ, շատ մը քաղաքական բանտարկեալներու, աք-
սորեալ պանդուխտներու, փախստականներու, ևն դը-
րամները, գոյքերը, Պատրիարքարանի խաւարակուռ
խորշերուն մէջ կորսուեցան, օրինակները բազմա-
թիւ են :

ՍՄԲԱՏ ԲԻԻՐԱՏ

	Պրուց
Բուրգերէն (Հայրենի Բերքուածներ)	3
Սւարայի Սրծիւր (Թատերգութիւն 5 Արար)	3
Վեղարաւոր Հերոսը (Կենսագրական)	1
Չերուցի Վարդապետ ()	1
Բանէ Բանս (Պատմական Վեպ)	30
Երկրորդ Սասուն ()	30
Գիականությունները ()	6
Գէպի Երկրորդ ()	6
Իննսուցակց ()	6

ՏԻԳՐԱՆ ԶԷՕԿԻԻՐԵԱՆ

Հայրենի Զայներ

3

Մ.ՍԷՄԷՐՃԵԱՆ (Զէյթունցի)

Հրացանակիր Բահանան եւ Լեւոն Բարոզիւր
Չերուցի պատմութիւն

4

20

Բ. ԱՅՎԱԶԵԱՆՅ

Անին Ծախուեցաւ (Պատմական Վեպ)

6

ՄԻՍԱԲ Ա. Մ. ԳՕԶՈՒՆԵԱՆ (Բասիլ)

Կարապետ (Վեպ ընկերական կեանքի) 4 Հատոր

16

ԱՐՄԷՆ ՇԻՏԱՆԵԱՆ

Թիապարսը (Վեպ Ազգային Յեղ. Կեանքի)

10

Սուազականները « « « « 12

Ս. Բարսեղեանը « « « « 8

Ս. ՏԷՐ ՍԱՐԳՍԵՆՅ

Շառիկն Ի Սիպիւր

10

7580

2013

